

ЯКОВЕНКО Роман Валерійович,
кандидат економічних наук,
СЕМЕНЮК Карина Олександрівна,
студентка 2-го курсу ФЕМ
стац., гр. МЕ-13

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

У статті розглянуто пріоритетні напрямки інвестиційної політики. Визначено сфери, зони та об'єкти пріоритетного залучення іноземних інвестицій в Україні. Запропоновано основні напрямки удосконалення інвестиційного клімату України.

Постановка проблеми та її актуальність. Незалежно від рівня економічного розвитку будь-яка держава прагне залучити іноземний капітал, одержуючи прямий і непрямий ефекти від інвестиційних вкладень. Найбільшу роль у залученні інвестицій відіграють макроекономічні фактори, у т. ч. ємність внутрішнього ринку, валютна та політична стабільність, рівень розвитку інфраструктури, наявність кваліфікованої робочої сили. Істотним фактором є також інвестиційна політика приймаючої держави, що забезпечує гарантії іноземним інвесторам, ефективне і стабільне функціонування правової системи.

Розвиток будь-якої держави пов'язаний з динамікою інвестиційних процесів, структурним та якісним оновленням виробництва й створенням ринкової інфраструктури. Чим інтенсивніше здійснюється інвестування, тим швидше проходить відтворювальний процес та активніше відбуваються ефективні ринкові перетворення. Тому будь-які дослідження, пов'язані з сутністю та основними поняттями інвестиційного процесу, проблемами формування інвестиційного портфеля, вибором форм інвестування та методів управління цими процесами, є, безумовно, актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначену проблематику розкрито в роботах Щукіна Б. М., Гуменюка Д. О., Омельченка А. В., Шарпа У., Александера Г., Бейли Д., Губського Б. В., Худавердієвої В. А., Яковенка Р. В. Однак ці дослідження не враховують наявні економічні та геополітичні зміни сучасного світу, що вимагає посилення уваги до цієї проблеми.

Цілі статті. Мета статті – визначення проблематики у сфері залучення інвестицій та розробка заходів щодо її подолання.

Виклад основного матеріалу. Термін „інвестиції” походить від латинського слова „invest”, що означає вкладення коштів. У більш широкій трактовці інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. Іноземні інвестиції – це цінності, що іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності в Україні з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту [1, с. 87].

Функціонування господарського комплексу країни неможливе без інвестицій, які забезпечують безперервність відтворення, розробку та реалізацію виробничих і соціальних програм, дозволяють збільшити обсяги

та підвищити ефективність виробництва. На сьогоднішній день для нашої країни дуже гостро постало питання розвитку міжнародного економічного співробітництва, зокрема залучення прямих іноземних інвестицій, які покращили б стан національної економіки. З перших днів існування України як незалежної держави словосполучення „іноземні інвестиції” стало синонімом економічного одужання, стрімких перетворень у напрямі розвитку ринкової економіки.

Іноземні інвестиції можуть вкладатися в будь-які об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України. При цьому, іноземні інвестори самі визначають найбільш прийнятну для них форму здійснення інвестицій.

У реконструкції та модернізації за участю іноземного капіталу відчуває потребу практично все агропромислове господарство України. Тут вкрай необхідно підняти продуктивність та знизити витрати, забезпечити більш глибоку та комплексну переробку первинної сировини з метою значного збільшення виходу кінцевої продукції та підвищення її споживчих якостей. Через технологічну відсталість у агропромисловій сфері економіки щорічно не доходять до споживача мільйони тонн м'яса, не використовується близько половини молочного білка, пропадає до 30-40% овочів та фруктів. У величезних кількостях втрачається або нераціонально використовується й вирощена зернова продукція [4].

Зниження витрат сільськогосподарської сировини та поглиблення її переробки стосується тих сфер, де за участю іноземного капіталу можна в короткі строки одержати значний економічний ефект, зокрема шляхом створення порівняно невеликих підприємств, що не потребують великих вкладень і забезпечують швидку окупність початкових затрат при невисокому ступені ризику для іноземних інвесторів. Бажаною є участь іноземного капіталу в переведенні агропромислового виробництва на сучасну технологічну базу, в тому числі з використанням потужного науково-технічного та виробничого потенціалу оборонних галузей, що підлягають конверсії.

Характеризуючи сучасний стан інвестицій в Україні, можна зазначити, що на даний момент наша держава не здобула серйозних досягнень у забезпеченні національної конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. При розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності України [2], беручи до уваги розвиток таких економічних параметрів, як інституції, інфраструктура, макроекономіка, охорона здоров'я, освіта, ефективність ринків, технологічне оснащення, бізнесове середовище та інноваційну сферу, наша держава, згідно з оцінкою Всесвітнього економічного форуму, що міститься у „Глобальному звіті про конкурентоспроможність”, посіла 84-у позицію із 148 країн світу. Для порівняння – у 2009 році Україна знаходилася на 69 місці, а у 2013 році – на 73. Тобто наша країна втратила 11 позицій, отримавши показник 4.05 бали з 7 можливих. Падіння рейтингу України пов'язано з низькою продуктивністю економіки та іншими факторами [3].

Інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим незважаючи на те, що владою давно вже задекларована інноваційно-інвестиційна модель розвитку. За оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд дол. США, а щорічна потреба – близько 20 млрд дол. США. Фактичний обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить 40–60 млрд дол. США. За оцінками експертів Всесвітнього банку, для досягнення рівня розвитку США Україні потрібно загалом 4 трлн. дол. США. Отже, фактичні обсяги інвестицій в Україну є мізерними в порівнянні з цими цифрами.

За даними Держкомстату України, обсяг залучених з початку інвестування ПІІ в економіку України на 31 грудня 2014 р. становив 45 млрд 916,0 млн дол. та в розрахунку на одну особу населення складає 1072,0 дол. Інвестиції надійшли зі 131 країни світу. З країн ЄС було внесено 35 млрд 575,5 млн дол. інвестицій (77,5% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 10 млрд 340,5 млн дол. (22,5%).

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 13 млрд 710,6 млн дол., Німеччина – 5 млрд 720,5 млн дол., Нідерланди – 5 млрд 111,5 млн дол., Російська Федерація – 2 млрд 724,3 млн дол., Австрія – 2 млрд 526,4 млн дол., Велика Британія – 2 млрд 145,5 млн дол., Віргінські Острови (Брит.) – 1 млрд 997,7 млн дол., Франція – 1 млрд 614,7 млн дол., Швейцарія – 1 млрд 390,6 млн дол. та Італія – 999,1 млн дол. За цими даними можна зробити висновок, що на Кіпр, Німеччину та Нідерланди припадає практично половина прямих іноземних інвестицій. Цікавим є той факт, що приблизно третина іноземних інвестицій надходить із офшорних зон, якими є Кіпр та Віргінські острови.

На підприємствах промисловості було зосереджено 14 млрд 817,1 млн дол. (32,3%) прямих інвестицій, в установах фінансової та страхової діяльності закумуляовано 11 млрд 537,4 млн дол. (25,1%), на підприємствах оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 6 млрд 019,2 млн дол. (13,1%), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном – 3 млрд 804,4 млн дол. (8,3%), на професійну, наукову та технічну діяльність – 2 млрд 837,0 млн дол. (6,2%) [4].

Також варто зазначити, що західні компанії вкладають гроші в українську харчову промисловість, підприємства торгівлі, фінансовий сектор, фармацевтику, бо це дає швидкий оборот капіталу та мінімізує ризики. Привабливим є також інвестування в інфраструктуру бізнес-послуг для обслуговування, передусім, підприємств з іноземними інвестиціями. Росіяни ж, яким добре знайома пострадянська економічна ситуація, мають інші пріоритети інвестування: паливно-енергетичний комплекс, хімічна промисловість, металургія, машинобудування і фінансовий сектор. При цьому найбільше російського капіталу вкладено в Полтавську область (67% всіх іноземних інвестицій у регіон), Рівненську область, АР Крим, міста Київ

та Севастополь, а також індустріальні регіони (Донецьку, Дніпропетровську, Запорізьку і Харківську області).

Можна виділити головні фактори, на які звертають увагу як іноземні, так і вітчизняні інвестори при здійсненні інвестиційних операцій:

- місткість ринку країни, що отримує інвестиції, яка обумовлена обсягом ВВП і середнім доходом на душу населення. Однак практика невеликих за ємністю економік (Гонконг чи Сінгапур) підтверджує, що обсяг економіки не повинен бути бар'єром на шляху залучення іноземних інвестицій;

- рівень політичного ризику країни;

- динаміка валютного курсу національної грошової одиниці. При підвищенні валютного курсу стимулюється приплив іноземних інвестицій, зростає вивезення прибутку по іноземних капіталовкладеннях. При падінні, навпаки – скорочується, оскільки іноземні інвестори не зацікавлені у ввезенні прибутку, відсотків, дивідендів;

- географічні та природнокліматичні фактори;

- оцінка підприємницького клімату – витрати виробництва, специфіка податкової системи і розмір ставок корпоративного та іншого податків, специфіка системи фінансових пільг, вартість і рівень кваліфікації робочої сили, рівень розвитку транспортної інфраструктури, вартість орендної плати й комунальних послуг, адміністративні процедури, допомога місцевої влади в підборі місцевих кадрів, у одержанні фінансових стимулів та ін.;

- відкритість національної економіки. Більш відкрита до зовнішнього світу економіка залучає більше інвестицій;

- рівень розвитку інфраструктури;

- досконалість законодавства, що виявляється в недостатньому правовому забезпеченні, зокрема з питань платежів до бюджетів усіх рівнів та централізованих фондів спеціального призначення, а також у тривалій процедурі реєстрації і отримання необхідних сертифікатів, у відсутності дієвого механізму правового захисту інвесторів від боржників і недобросовісних партнерів. Все це стало причиною виходу з українського ринку багатьох потужних компаній;

- митні бар'єри. Високі ставки мита на ввезення при надходженнях іноземних інвестицій в Україну, непорозуміння з митними органами при визначенні митної вартості товарів, способу нарахування мита та акцизного податку, затримки вантажів на кілька днів – все це робить поставки як в Україну, так і за її межі, дедалі менш привабливими в очах західних бізнесменів;

- дієва система страхування: недостатньо розвинені механізми державного страхування іноземних інвестицій [5, с. 67–68].

Висновки. Отже, на даний момент стан інвестиційного клімату в Україні є незадовільним. Для активного залучення іноземних інвестицій необхідно досягти стабілізації економічного середовища і перш за все – комплексу законодавчих актів, які регулюють підприємницьку діяльність, у тому числі із залученням іноземного капіталу. Зараз більшість інвесторів

(діючих і потенційних) головним чином – дрібні капіталовкладники, які шукають швидкого прибутку [7, с. 19]. Солідні інвестори, котрих потребує Україна і могла б потенційно залучати, чекають суттєвого поліпшення інвестиційного клімату та стабілізації політичної ситуації. Тому основними напрямками поліпшення інвестиційного клімату країни повинно бути [6]:

- формування сприятливого інвестиційного іміджу через організацію та участь у міжнародних виставках, ярмарках, інвестиційних проектах, публікації в міжнародних друкованих виданнях відповідного профілю;
- сприяння розвитку інвестиційної інфраструктури (інвестиційних фондів, аудиторських та страхових компаній);
- посилення інформаційного забезпечення іноземних інвесторів про потенційні можливості інвестування;
- розробка та подання пропозицій у вищі органи державної влади України щодо вдосконалення державного регулювання сфери іноземного інвестування;
- підтримка малого підприємництва, оскільки малий та середній бізнес дозволяють використовувати інвестиційний потенціал територій, створювати конкурентне ринкове середовище, швидко реагувати на споживчі потреби і кон'юнктуру ринку, розширюють мережу видів діяльності, орієнтуються на регіональну і місцеву специфіку;
- сприяння розвитку фондового ринку з метою активізації участі іноземних інвесторів у процесах приватизації, зокрема шляхом здійснення портфельних інвестицій.

Реалізація вказаних заходів суттєво змінить інвестиційне середовище в нашій країні та стимулюватиме приплив іноземних інвестицій, що створить надійне підґрунтя для інноваційного розвитку економіки та підвищення якості життя громадян України.

Список використаної літератури

1. Чернишова Л. О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л. О. Чернишова, В. В. Сазанова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 87–90.
2. Індекс Глобальної конкурентоспроможності 2012–2013 // Український національний грид [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ung.in.ua/ua>.
3. Аналіз індексу конкурентоспроможності України в 2013–2014 рр. // Інформаційно-аналітичний центр „Infolight” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://infolight.org.ua/>.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Бондар І. Р. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну на сучасному етапі / І. Р. Бондар // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 62–71.

6. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва // Фінанси України. – 2010. – № 6 – С. 62–71.

7. Яковенко Р. В. Шляхи активізації залучення іноземних інвестицій / Р. В. Яковенко, К. О. Семенюк // Матеріали за 11-а міжнародна научна практична конференція [„Новината за напреднали наука – 2015”]. (Софія, Болгарія, 17-25 травня 2015 р.). – София : „Бял ГРАД-БГ” ООД, 2015. – Том 5 : Икономики. – С. 17–19.